Samlingsnamn: Sisab - Sisab Metoder

Samlingsversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Innehållsförteckning

Fil	Källa	Version
Miljö - Att tänka på	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/att-tanka-pa/att-tanka-pa.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Avstegshantering	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/avstegshantering/avstegshantering.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Bilagor	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/bilagor/bilagor.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Dokumentation	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/dokumentation/dokumentation.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö -Inledning	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/inledning/inledning.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Klimatdeklarationer	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/klimatdeklarationer/klimatdeklarationer.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Krav på byggvaror och kemiska produkter	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/krav-pa-byggvaror-och-kemiska-produkter-bvd/krav-pa-byggvaror-och-kemiska-produkter-bvd.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Krav under produktion	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/krav-under-produktion/krav-under-produktion.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Krav vid projektspecifika miljöfrågor	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/krav-vid-projektspecifika-miljofragor/krav-vid-projektspecifika-miljofragor.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~
~~Miljö - Malldokument~~	~~sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/malldokument/malldokument.partial.html~~	~~4.0.2~~1
Miljö - Miljöbyggnad i projekt	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/miljobyggnad-i-projekt/miljobyggnad-i-projekt.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Miljöbyggnad	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/miljobyggnad/miljobyggnad.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Miljöstyrning i projekt	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/miljostyrning-i-projekt/miljostyrning-i-projekt.partial.html	~~4.~~5.0.~~2~~1
Miljö - Rapportering och uppföljning	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/rapportering-och-	~~4.~~5.0.~~2~~1

Fil	Källa	Version
	uppfoljning/rapportering-och-uppfoljning.partial.html	
Miljö - Stockholms stads klimatbetning	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/stockholm-stads-klimatbetning/stockholm-stads-klimatbetning.partial.html	4.5.0.21
Miljö - Syfte	sisab/sisab-metoder projekteringsanvisning-miljo/syfte/syfte.partial.html	4.5.0.21

Filtitel: Miljö - Att tänka på

Filversion: 4.5.0.21

Filinnehåll:

Att tänka på

- Projektering enligt Miljöbyggnad hanteras parallellt med den övriga miljöstyrningen.
- SISAB har miljö- och hälsoanknutna krav i flera av SISAB:s projekteringsanvisningar. Det gäller exempelvis akustik, byggnadsutformning, energi, radon, belysningsarmaturer, vitvarors energiklass, vegetationsskydd m.m. Dessa följs upp genom samråd med respektive anvisningsansvarig. Projektets miljösamordnare bör känna till innehållet i SISAB:s projekteringsanvisningar och Goda exempel, dels för att vid behov kunna hänvisa till miljökraven i dem, dels för att inte riskera att ställa motstridiga krav.

Filtitel: Miljö - Avstegshantering

Filversion: 4.5.0.21

Filinnehåll:

Avstegshantering

Miljösamordnaren ska uppmuntra projektören och entreprenören att söka andra lösningar för att undvika avsteg och stödja dem i arbetet.

(Även Även miljösamordnaren kan upprätta avsteg.)

Om projektör/entreprenör inte avser att följa SISAB:s miljökrav ska denne fylla i SISAB:s avstegsblankett med en motivering. Avsteg från Projekteringsanvisning Miljö ska beslutas av SISAB:s projektansvarig i samråd med SISAB:s anvisningsansvarige, d.v.s. miljöansvarig. Projektets miljösamordnare ska bevaka att projektören/entreprenören fyller i avstegsblanketterna och vid behov göra utlåtanden på dem innan de lämnas till SISAB.

(Avsteg från projekteringsanvisning ska genomföras SISAB:s generella miljökrav formulerade i Miljökrav produktion görs via kravportalen: Avsteg: Projekteringsanvisningar – SISAB Kravportal

För produkter gäller BVBs avstegs blankett, som finns på blanketten ”Avsteg: Projekteringsanvisning” och avsteg från BVB ska genomföras på blanketten ”Avsteg: Byggvarubedömningen”): Avsteg och synpunkter (sisab.se)

Filtitel: Miljö - Bilagor

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Bilagor och malldokument

Finns under mallfiler.

Bilagor

1. Anvisning för klimatberäkningar, Vägledning för beräkning och redovisning av klimatutsläpp från nybyggnation.
2. Gemensamma krav för cirkulärt byggande och bygg- och rivningsavfall
3. Trafikverket, under mallar och stöd ”Mall redovisning drivmedel ~~2019,~~2022, Miljökrav där Stockholm, Göteborg eller Malmö är beställare - Bransch (trafikverket.se)

Malldokument

- Miljöinventering
- Miljömål och –krav projektering
- Miljökrav produktion
- Kontroll Miljökrav produktion (protokollsmall)
- Dokumentation

Filtitel: Miljö - Dokumentation

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Dokumentation

Vid projektavslut ska miljösamordnaren sammanställa projektets miljödokumentation i projektstyrningssystemet Antura. Mallen *Dokumentation* anger vilken information som ska sammanställas.

~~(Bilaga 2 anger Stockholms stads fastighetsbolags gemensamma avfallskrav fö~~Kom ihåg att meddela SISAB:s miljöansvarige när ~~bygg- och rivningsprojekt.)~~dokumentationen skickas in.

Överlämning

Vid projektavslut och inskick av miljödokumentation ska projektansvarig och SISAB:s miljöansvarige ~~ska~~ kontaktas via ~~epost.~~e-mail. Vid behov kan erfarenheterna från miljöarbetet behöva gås igenom vid ett kort möte.

Mötesprotokoll ska visa att miljökraven tillgodosetts och i annat fall ska det finnas godkända avstegsblanketter som ger motiveringar för avsteg.

Återbruksdokumentation

Ange vad som återbrukats inom projektet alternativ återbrukats inom andra projekt. Kan exempelvis vara: antal dörrar, fönster, kök, sanitetsporslin, undertaksplattor, fasadtegel, återbrukad betong m.m. Samlad bedömning av återbruksarbetet anges i återbruksdokumentationen.

Avfallsdokumentation

Avfallsdokumentation ska tydligt visa hur olika avfallsfraktioner sorterats och omhändertagits, dels för att SISAB ska kunna följa upp sina miljömål och –krav, dels för att kunna visa exempelvis myndigheter att lagkrav följs. Total mängd avfall per kvadratmeter BTA (exkl. schaktmassor) ska redovisas för nyproduktion.

Bilaga 2 anger Stockholm stads gemensamma avfallskrav för cirkulärt bygg- och rivningsavfall. Kraven återfinns även i Miljökrav produktion.

Byggvarubedömningen (BVB)

Produktlistan i BVB ska vara fullständig. Miljösamordnaren ska begära att projektör och entreprenör skriftligt meddelar när de är klara. En export av projektets produktlista ska inkluderas i miljödokumentationen.

Miljöbyggnad

Vid projektering mot Miljöbyggnad ska dokumentation som ligger till grund för kravställningen enligt Miljöbyggnad nivå silver lämnas in i särskilda mappar i SISAB:s projektstyrningssystem Antura. Vid projektavslut ansvarar miljösamordnaren för att dokumentationen från produktionsskedet lämnas över digitalt till SISAB. Se miljömall dokumentation för mer info kring dokumentation kopplad till Miljöbyggnad.

~~(Se vidare i~~Hör med någon av SISAB:s ~~Goda exempel~~miljöspecialister vid frågor kring Miljö~~byggnad på SISAB med tillhörande dokument. Regelbunden avstämning bör göras med SISAB:s Miljöspecialist.)~~byggnad.

Relationshandlingar

En del av den miljödokumentation som inlämnas efter projektavslut kan vara viktigt underlag inför framtida ombyggnader och utredningar, exempelvis handlingar som ligger till grund för projektering mot Miljöbyggnad och dokumentation om saneringar.

Filtitel: Miljö -Inledning

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Inledning

Vi ser och tror på en utveckling där alla anställda på SISAB, såväl som externa samarbetspartners, arbetar utifrån SISAB:s gemensamma värdegrunder. Dessa är affärsmässiga, ansvarstagande och engagerade. Vår ambition är vidare att de beslut vi fattar om förändringar av våra fastigheter ska utgå ifrån investeringarnas livstidskostnader.

SISAB har som ett komplement till dessa projekteringsanvisningar utarbetat Goda exempel. SISAB:s Goda exempel lyfter fram rekommenderade lösningar, rutiner och arbetssätt. I varje projekt kan beslut tas att SISAB:s Goda exempel ska anta samma status som anvisningarna.

Filtitel: Miljö - Klimatdeklarationer

Filversion: 4.5.0.21

Filinnehåll:

Klimatdeklarationer

All nyproduktion som faller under Riksdagens lag om klimatdeklaration för byggnader (1) ska ta fram en klimatberäkning enligt lagen. Miljösamordnaren leder arbetet med att framställa en klimatdeklaration i de projekten som är träffadeffas av lagkravet men ansvaret för att ta fram resurssammanställningen innefattar fler projektmedlemmar, exempelvis: arkitekt, projektledare och konstruktör. Miljösamordnaren ansvarar för att klimatdeklarationen som skickas in följer de lagkrav som är uppsatta av Boverket. Samtliga projekt som går under lagkravet ska därför ha en miljösamordnare.
Miljösamordnaren ansvarar även förBoverket och att den färdigställda klimatdeklarationen skickas in till Boverket samband med slutbesked. I samband med att en klimatdeklaration skickas in ska SISAB:s miljöansvarige meddelas och klimatdeklarationen samt tillhörande beräkningar och annan dokumentation ska sparas på Antura. Vid behov kan erfarenheterna från framtagandet av klimatdeklarationen behöva gås igenom vid ett kort möte med SISAB:s miljöansvarige.i rätt tid.

Anvisning för klimatberäkningar (bilaga 1) ska användas som stöddokument genom framtagningsprocessen och miljösamordnaren ansvarar för att uppfylla och rapportera in de utökade kraven i Anvisning för klimatberäkningar. Anvisning för klimatberäkningar är framtagen av Miljöförvaltningen, Stockholmshem, Familjebostäder, Svenska bostäder, SISAB och bygger på de anvisningar IVL tagit fram i samband med projektet ”klimatkrav till rimlig kostnad” . Eftersom anvisningen är framtagen tillsammans med Stockholm stads övriga bostadsbolag kan vissa skrivelser i anvisningarna vara irrelevanta för ett SISAB-projekt, skolor har exempelvis sällan garage.projekt. Kraven skall som alla andra krav därför alltid anpassas utifrån projektets omfattning. I SISAB:s projekt finns det två dokumentationstillfällen. I samband med slutbesked ska en klimatdeklaration enligt lagen skickas till Boverket och vid projektavslut ska de utökade kravställningar som kommer från anvisning för klimatberäkningar lämnas in på Antura tillsammans med övrig miljödokumentation. Där anvisningen går utöver lagkravet går att läsa i anvisningen. Avsteg från de utökade kraven som behandlas i Anvisning för klimatberäkningar går som avsteg mot SISAB:s projekteringsanvisning miljö.

Not 1. Dessa byggnader ska klimatdeklareras
Not 2. Anvisningar LCA-beräkning byggprojekt – IVL Svenska Miljöinstitutet

---

Filtitel: Miljö - Krav på byggvaror och kemiska produkter

Filversion: 4.5.0.2

~~Detta avsnitt innehåller formatfel och kan visas felaktigt!~~1

Filinnehåll:

Krav på byggvaror och kemiska produkter - BVD

SISAB använder Byggvarubedömningen (BVB) för att kontrollera byggvaror och kemiska produkter. SISAB:s krav gällande BVB finns angivna i malldokumenten *Miljömål och ~~krav~~krav förslaghandling och projektering* samt *Miljökrav produktion*. Föreskrivna och använda kemiska produkter och fasta bygg- och anläggningsvaror ska vara miljöbedömda och dokumenterade BVB:s digitala loggbok. Föreskrivna produkter ska granskas innan användning så att samtliga byggprodukter antingen ”Rekommenderas”, ”Accepteras” eller avstegshanteras. Vid ej bedömda varor ska leverantör kontaktas för att få varan bedömd. Läs mer i *Miljökrav produktion* för hanteringen av ej bedömda varor.

Miljösamordnaren ska stödja och samordna arbetet med BVB. Loggbok skapas tidigast i förslagshandlingsskedet.

Samtliga SISAB-projekt (nyproduktion, renovering, om- och tillbyggnad) ska använda BVB, med vissa undantag. Exempelvis:

- Projekt där inget byggs in i byggnad, t.ex. ~~som~~ rivningsprojekt
- Projekt som endast använder produkter från BSAB-koder som inte bedöms i SISAB-projekt, se miljökrav produktion 6.4 *~~”Utvalda~~”Utvalda produktgrupper”* för mer info.

Om projektet inte har en miljösamordnare ~~får~~ska annan resurs inom projektet handleda arbetet med BVB.

SISAB:s miljöansvarige skapar projektets loggbok i BVB.
Kontakta bvb@sisab.se med följande uppgifter:

- Projektnummer
- Adress (förskola) eller populärnamn (skola)
- Vilka, enligt disciplin, som ska bjudas in som deltagare

Filtitel: Miljö - Krav under produktion

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Krav under produktion

Vid upphandling av utförandeentreprenad ska SISAB ställa miljökrav i förfrågningsunderlaget genom hänvisning till dokumentet *Miljökrav produktion*.

~~(Kontakta SISAB:s miljöansvarige vid upphandling av totalentreprenad.)~~

SISAB:s generella miljökrav för produktionsskedet omfattar:

- Föroreningar som upptäcks under produktionen
- Drivmedel, fordon och arbetsmaskiner
- Miljöbedömning av byggvaror och kemiska produkter

- Hantering av kemiska produkter
- Hantering av byggavfall och farligt avfall
- Miljödokumentation (exempelvis avfallsstatistik, underlag för klimatdeklaration)
- Andel återbrukat material utifrån återbruksinventering

SISAB:s generella miljökrav finns i sin helhet i ~~Bilaga 1 för att ge en bra överblick. De generella kraven finns också förifyllda i malldokumentet.~~malldokumentet, *Miljökrav produktion*. Denna mall ska projektanpassas av projektets miljösamordnare och bifogas i förfrågningsunderlaget. Detta innebär att krav kan tillkomma och tas bort beroende på projektets art och förutsättningar.

Kontakta SISAB:s miljöansvarig vid upphandling av totalentreprenad.

Filtitel: Miljö - Krav vid projektspecifika miljöfrågor

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Krav vid projektspecifika miljöfrågor

Nedan ges exempel på vanliga projektspecifika miljöfrågor och hur de ska hanteras i SISAB:s projekt.

Föroreningar i mark

En historisk inventering som belyser om marken kan misstänkas innehålla föroreningar - exempelvis i äldre fyllnadsmassor eller från industriverksamhet - ska göras tidigt i projektet. Om marken ägs av staden kontrolleras hur ansvaret för markföroreningar är reglerat i markanvisningsavtal eller överenskommelse om exploatering.

~~(För mer information, se SISAB:s Goda exempel Markföroreningar.)~~

~~(Avseende asfaltrivning: se även Projekteringsanvisning Mark.)~~

Vid behov av miljöteknisk undersökning anlitas en ramavtalad markmiljökonsult. Vid upptäckt av förorening samt inför marksanering ska Miljöförvaltningen (tillsynsmyndigheten) kontaktas via särskilda blanketter på stadens hemsida.

Som riktvärden för tillåtna halter av olika markföroreningar gäller, om det är tillämpligt och godkänns av miljöförvaltningen, Stockholms stads storstadsspecifika riktvärden (SSRV).
Alternativt tas platsspecifika riktvärden fram beräknade utifrån Naturvårdsverkets modell. Om detta inte bedöms vara möjligt eller motiverat gäller Naturvårdsverkets riktvärden för Känslig markanvändning (KM).

~~(~~För mer information se SISAB:s Goda exempel *Markföroreningar*.Farliga ämnen som PCB och asbest ska inventeras även om sanering gjorts tidigare. Det kan då räcka med stickprovsmässiga prov. För mer information, se SISAB:s Goda exempel om PCB och asbest.~~)~~

Avseende asfaltsrivning; Se Projekteringsanvisning *Mark*.

Föroreningar i byggnad

Om projektet gäller en befintlig byggnad ska en miljöinventering fastställa förekomsten av miljö- och hälsofarliga material i byggnaden. (SISAB har ramavtal med miljöinventerare och fuktskadeutredare.) Nya miljöinventeringar ska utföras av miljöinventerare med hjälp av mallen *Miljöinventering.inventering.* Resultatet, t.ex. att asbest måste saneras, ska ligga till grund för projektering och produktion. För ämnen där så krävs ska anmälan göras till Miljöförvaltningen (eller Arbetsmiljöverket). Inför rivnings- och ändringsarbeten ska miljöinventeringen ligga till grund för projektets kontrollplan för rivningsåtgärder.

Vid misstanke om PCB-föroreningar ska SISAB:s myndighetshandläggare med ansvar för PCB-saneringar kontaktas för uppgifter om var saneringar är utförda.

(Vid nyproduktion ska byggnaden projekteras och utföras radonsäker, se Projekteringsanvisning Byggteknik.)

När det gäller utförda och planerade radonmätningar i både befintlig och nyproducerad byggnad ska SISAB:s myndighetshandläggare med ansvar för radonmätningar kontaktas.

Vid nyproduktion ska byggnaden projekteras och utföras radonsäker, se Projekteringsanvisning *Byggteknik.*

Störningar från omgivning

Vid risk för störningar i form av exempelvis buller och luftföroreningar från intilliggande verksamhet eller trafik ska miljösamordnaren utreda och bevaka att projektering sker med utgångspunkt från nationella riktvärden (enligt Boverket och/eller Naturvårdsverket). Det kan också behöva kontrolleras att miljökvalitetsnormer inte överskrids i det aktuella området.

(Se även Projekteringsanvisning Akustik grundskola/förskola och SISAB:s Goda exempel Akustik. SISAB:s krav på entreprenören avseende buller från byggarbetsplatsen brukar anges i Administrativa Föreskrifter.)

Filtitel: Miljö – Malldokument

Filversion: 4.0.2

Filinnehåll:

Malldokument

Finns under mallfiler.

- Miljöinventering
- Miljömålreskrifter och krav projektering
- *Miljökrav produktion*
- *Kontroll Miljökrav produktion (protokollsmall)*
- *Dokumentation*

.

Filtitel: Miljö - Miljöbyggnad i projekt

Filversion: 4.5.0.21

Filinnehåll:

Miljöbyggnad i projekt

SISAB har tagit fram ett betygsverktyg som ska användas för projektering mot Miljöbyggnad. Betygsverktyget anger vilket betyg respektive indikator ska uppnå så att det aggregerade slutbetyget blir Silver.

~~(Motiv till valda betyg samt vägledning i arbetet med att projektera mot Miljöbyggnad ges i SISAB:s Goda exempel Miljöbyggnad på SISAB.)~~

		Indikatorer 3.2	Indikator	Aspekt	Område	Byggnad
Energi	1	Värmeeffektbehov	BRONS	BRONS	SILVER	SILVER
	2	Solvärmelast	GULD			
	3	Energianvändning	SILVER	SILVER		
	4	Andel förnybar energi	SILVER	SILVER		
Innemiljö	5	Ljud	SILVER	SILVER	SILVER	
	6	Radon	GULD	SILVER		
	7	Ventilation	SILVER			
	8	Fuktsäkerhet	GULD	GULD		
	9	Termiskt klimat vinter	BRONS	BRONS		
	10	Termiskt klimat sommar	BRONS			
	11	Dagsljus	BRONS	BRONS		
	12	Legionella	GULD	GULD		
Material	13	Loggbok med byggvaror	SILVER	SILVER	SILVER	
	14	Utfasning av farliga ämnen	SILVER	SILVER		
	15	Klimatpåverkan byggskede	BRONS	BRONS		

~~(Figur:~~

		Indikatorer 3.2	Indikator	Aspekt	Område	Byggnad
Energi	1	Värmeeffektbehov	BRONS	BRONS	SILVER	SILVER
	2	Solvärmelast	GULD			
	3	Energianvändning	SILVER	SILVER		
	4	Andel förnybar energi	SILVER	SILVER		
Innemiljö	5	Ljud	SILVER	SILVER	SILVER	
	6	Radon	GULD	SILVER		
	7	Ventilation	SILVER			
	8	Fuktsäkerhet	GULD	GULD		
	9	Termiskt klimat vinter	BRONS	BRONS		
	10	Termiskt klimat sommar	BRONS			
	11	Dagsljus	BRONS	BRONS		
	12	Legionella	GULD	GULD		
Material	13	Loggbok med byggvaror	SILVER	SILVER	SILVER	
	14	Utfasning av farliga ämnen	SILVER	SILVER		
	15	Klimatpåverkan byggskede	BRONS	BRONS		

Figur: Bild som beskriver miljöbyggnads bedömningsmatris, uppdaterad 2022-11-~~28)~~

~~(Avstegsförfrågan från betygsverktyget ska genomföras på SISAB:s avstegsblankett ”Avsteg: Projekteringsanvisning”.)~~28

Filtitel: Miljö - Miljöbyggnad

Filversion: 4.5.0.21

Filinnehåll:

Miljöbyggnad

SISAB projekterar all nyproduktion enligt Sweden Green Building Council:s system Miljöbyggnad, totalbetyg SILVER. I vissa fall innebär Miljöbyggnads kriterier nya eller högre krav jämfört med SISAB:s anvisningar. T.ex. kan det ställas särskilda krav på beräkning och uppföljning. Kraven beror på vilken nivå (BRONS, SILVER, GULD) som valts för respektive indikator och vilken kriterieversion man arbetar med. Mer information om Miljöbyggnads kriterier och indikatorer finns på SGBC:s hemsida.

De indikatorer som denna anvisning främst berör är:

13. Loggbok med byggvaror
14. Utfasning av farliga ämnen
15. Klimatpåverkan byggskede

Betyg för respektive indikator framgår av SISAB:s betygsverktyg, som ingår i projekteringsanvisning Miljö.

Filtitel: Miljö - Miljöstyrning i projekt

Filversion: 4.5.0.21

Detta avsnitt innehåller formatfel och kan visas felaktigt!

Filinnehåll:

Miljöstyrning i projekt

Miljöstyrning ska alltid utföras i SISAB:s projekt – både ny-, ombyggnad och ombyggnad – rivningsprojekt – för att säkerställa att miljö- och hälsopåverkan minimeras och att miljömål och –krav från Stockholms stad, SISAB, hyresgäster, myndigheter och andra intressenter uppnås.

Nedan beskrivs i korta drag hur arbetet struktureras under respektive skede av byggprocessen.

byggprocessen
(Figur:

Figur: Schematisk bild som beskriver i korta drag hur miljöarbetet struktureras under respektive skede av byggprocessen)

(Dokumentet ”Hållbarhetskrav vid byggande på stadens mark i Stockholm” beskriver de hållbarhetskrav som staden ställer i samband med markanvisning fr.o.m. oktober 2021. De projekt som omfattas av kraven kommer få med kraven som en bilaga till markanvisningsavtalet. Kontrollera uppgift med projektansvarig.)byggprocessen.

Eftersom SISAB:s projekt har olika storlek, omfattning och entreprenadform kan skedena se lite olika ut.

Utredning

I nybyggnadsprojekt och andra större eller komplicerade projekt ska miljörisker och – svårigheter, och därader,rmed förenade kostnader, börja utredas redan i utredningsskedet. Miljösamordnaren analyserar/initierar framtagandet av nödvändigt underlag såsom:

- Utredningar inför projektering mot Miljöbyggnad
- Särskilda miljökrav från stad/hyresgäst
- Störningar från omgivning, exempelvis trafik
- Inventering av förorenad mark
- Miljöinventering av byggnad, eventuellt även radon- och OVK-protokoll.
- Initiering av klimatkalkyl inför klimatdeklarationer
- Initiering av återbruksinventering

(Vägledning i arbetet med Miljöbyggnad ges i SISAB:s Goda exempel Miljöbyggnad på SISAB, med tillhörande dokument.)

Vid projektering enligt Miljöbyggnad ska Miljöbyggnadssamordnare (vanligen miljösamordnaren) - i samråd med projektledaren - redan nu utse ansvarig projektör för respektive Miljöbyggnadsindikator. Indikatorer som har särskilt starkt samband med byggnadens form och fönsterplacering ska utredas tidigt då detta kan vara svårt att påverka i senare skede.

(Se betyg för respektive indikator under rubriken ”Miljöbyggnad i projekt”.)

Förslagshandling och projektering

Förslagshandlingsskedet inleds med eventuella inventeringar och utredningar som återstår efter utredningsskedet.

Miljösamordnaren ska samordna, ansvarsfördela och följa upp de miljömål och –krav som ska inarbetas i projektörernas handlingar. Kraven kommuniceras och uppdateras successivt via möten och genomgångar mellan projektörer och miljösamordnare.

Detta sker med hjälp av SISAB:s malldokument Miljömål och –krav förslaghandling och projektering. De krav som är förifyllda i mallen är generella i alla projekt. Därutöver ska miljösamordnaren ange eventuella projektspecifika miljökrav med utgångspunkt från utredningar, inventeringar m.m. Vid projektering mot Miljöbyggnad ska kriterieversion och betyg för respektive indikator anges. När en klimatdeklaration ska utföras gör det utifrån bilaga 1, Anvisning för klimatberäkningar.

Enligt PBL kap ~~10*~~10 (Plan- och bygglag (2010:900) Svensk författningssamling 2010:2010:900 t.o.m. SFS 2022:1122 - Riksdagen) ska byggprojektets kontrollplan innehålla vilka byggprodukter som kan återanvändas och hur dessa ska tas hand om. En återbruksinventering ska därför utföras och ligga till grund för vilka material och/eller produkter som är aktuella för projektet, eller andra projekt, att återbruka. Projektets projektledare ansvarar för att en återbruksinventering utförs. Inventeringen kan sedan utföras gemensamt mellan flera resurser där miljösamordnaren kan ha en roll tillsammans med exempelvis miljöinventerare och arkitekt. SISAB ställer inga krav på omfattningen av inventeringen eller på vad som återbrukas utan endast att någon form av inventering utförs. Kravet gäller även vid nybyggnation.

En slutlig egenkontroll och uppföljning som visar att alla miljökrav är säkerställda av projektörerna och att ev. avsteg är godkända ska sparas i projektdokumentationen i projektstyrningssystemet Antura.

Produktion

Inför upphandling av utförandeentreprenör ska *Miljökrav produktion* tas fram av miljösamordnaren och ingå i förfrågningsunderlaget, se avsnittet ”Krav under produktion”.

~~(Kontakta SISAB:s miljöansvarige vid upphandling av totalentreprenad.)~~

I anslutning till startmötet ska entreprenörens miljöplan granskas och godkännas av miljösamordnaren. Vid KMA-plan ska miljösamordnaren ges tillfälle att granska och godkänna miljödelen.

Under produktionen ska miljösamordnaren utföra miljöronder och miljömöten på byggarbetsplatsen. SISAB:s mall för *Kontroll Miljökrav produktion* används som protokollsmall.

Det är viktigt att entreprenören lämnar underlag för klimatdeklarationen till miljösamordnaren och att miljösamordnaren får tid på sig att genomföra beräkningen för klimatdeklarationen.

~~(Kom ihåg att meddela SISAB:s miljöansvarig när miljödokumentation skickas in.)~~

Projektavslut

Vid projektavslut ska miljösamordnaren sammanställa miljödokumentation. Se avsnittet ”Dokumentation”.

Kom ihåg att meddela SISAB:s miljöansvarig när miljödokumentation skickas in.

Plan- och bygglag (2010:900) Svensk författningssamling 2010:2010:900 t.o.m. SFS 2022:1122 - Riksdagen

---

Filtitel: Miljö - Rapportering och uppföljning

Filversion: ~~4~~.5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Rapportering och uppföljning

Utöver slutdokumentation ska miljösamordnaren vid behov rapportera uppgifter anpassade utifrån projektet.

~~(Kontakta SISAB:s miljöansvarige vid upphandling av totalentreprenad.)~~

- En klimatdeklaration utförd enlig lagkrav ska skickas till Boverket i samband med slutbesked. Miljösamordnaren ansvarar lämna in en klimatdeklaration till Boverket i tid.
- ~~De~~En beräkning utförd utifrån de utökade kraven ~~formulerade i Stockholm Stads anvisningar~~från anvisning för ~~LCA-berä~~klimatberäkningar ~~vid byggnation~~(se bilaga 1 för förtydligande) ska skickas ~~till SISAB~~in vid ~~projektavslut.~~projektavslut tillsammans med övrig miljödokumentation.
- Redovisningskrav för drivmedel för arbetsmaskiner i linje med Stockholm stads klimatbeting ska redovisas per kalenderår. Detta gäller även när projekt avslutas under året. I bägge fallen ska drivmedelsförbrukningen skickas till SISAB:s miljö~~ansvarig,~~ansvarig. SISAB:s miljöansvarig kommer kontakta SISAB:s miljösamordnare i slutet av året ~~eller vid projektavslut.~~för att kunna rapportera in siffrorna till Stockholm stad i början av räkenskapsåret. Vid projektavslut under året är det upp till miljösamordnaren om drivmedelssiffror skickas i samband med projektavslut eller i slutet av året.

Filtitel: Miljö - Stockholms stads klimatbetning

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Stockholms stads klimatbetning

I Stockholm stads miljö och klimathandlingsplan 2020-2023 har det arbetats fram en ~~klimatbudget, baserad på Parisavtalets CO_2 budget,~~klimatbudget med ambitionen att begränsa stadens utsläpp. SISAB har tilldelats ett klimatbeting att förhålla sig till inom perioden 2020-~~2023, tills en ny Miljö och klimathandlingsplan tas fram.~~2023. SISAB ska ~~enligt Miljö och klimathandlingsplanen~~ redovisa sin drivmedelsförbrukning från arbetsmaskiner som ett led i uppföljning av klimatbetinget. Redovisningen är ~~baserad~~ på årsbasis och miljösamordnaren ansvarar för att samla in drivmedelssiffrorna ~~och skicka in det redovisade materialet~~under året. SISAB:s miljöansvarig kommer kontakta SISAB:s miljösamordnare i slutet av ~~varje år~~året för att kunna rapportera in siffrorna till ~~SISAB:s miljöansvarige. Siffror~~Stockholm stad i början av räkenskapsåret. Drivmedelssiffror från projekt som avslutas under året skickas i samband med projektavslut eller i slutet av året även dem till SISAB:s miljöansvarige. ~~Drivmedelssiffrorna skickas in via bilaga 4.~~ Bilaga ~~4~~3 visar ~~dessutom~~ vilka drivmedel som ska redovisas enligt kravet.

Filtitel: Miljö - Syfte

Filversion: ~~4.~~5.0.~~2~~1

Filinnehåll:

Syfte

Syftet med Projekteringsanvisning Miljö och dess tillhörande mallar är att beskriva SISAB:s miljökrav genom såväl projektering som produktion. Anvisningen beskriver också hur miljöarbetet ska följas upp och dokumenteras i respektive skede.

Projekteringsanvisningen är ett styrande dokument. Det är i första hand ett verktyg till stöd för projektets miljösamordnare. Miljöarbetet inkluderar dock flertalet projektörer samt entreprenörer som arbetar åt SISAB.
